

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 32/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 7 § i barnbidragslagen

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 30 september 2014 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 7 § i barnbidragslagen (RP 165/2014 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Liisa Holopainen, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- professor Mikael Hidén
- professor Raija Huhtanen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att 7 § om barnbidragets belopp ändras i barnbidragslagen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2015.

I avsnittet om lagstiftningsordningen granskas sänkningen av barnbidragets belopp med

tanke på 19 § 3 mom. i grundlagen. Regeringen anser att förslaget inte står i betydande konflikt med försämringsförbudet som gäller grundläggande rättigheter eller med de allmänna förutsättningarna för begränsande av grundläggande rättigheter. Regeringen anser trots det att det kan vara motiverat att be grundlagsutskottet bedöma propositionen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Det föreslås i propositionen att barnbidragets belopp ändras så att barnbidraget på alla nivåer sänks med 8,1 procent. Sänkningen ska inte gälla barnbidragets ensamförsörjartillägg. Reger-

ingen vill med propositionen minska statens utgifter.

I motiveringen (s. 5) presenteras en uppskattning i procent av i vilken mån förslaget påverkar barnfattigdomen och familjernas disponibla inkomster. De negativa konsekvenserna är enligt

motiveringen störst i ensamförsörjarfamiljer och familjer med många barn.

Bestämmelsen är betydelsefull med avseende på 19 § i grundlagen. I 3 mom. i den paragrafen föreskrivs det att det allmänna ska stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna kan som exempel på stödssystem som fullföljer bestämmelsens syfte nämnas barndagvårdssystemet, verksamhet i enlighet med barnskyddslagen och stöd för barnfamiljer t.ex. i form av barnbidrag och beskattningsåtgärder (RP 309/1993 rd, s. 76). Barnbidrag är alltså en sådan stödform som avses i bestämmelsen.

När grundlagsutskottet under innevarande valperiod tog ställning till bestämmelserna om en indexfrysning av barnbidraget ansåg utskottet att 19 § 3 mom. i grundlagen är oberoende av den gällande sociallagstiftningen och alltså inte direkt hör samman med vissa befintliga förmånssystem. Däremot måste det allmännas skyldighet att stödja familjerna så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt betraktas som en helhet. Utskottet konstaterade att sådana ändringar i lagstiftningen som innebär ett väsentligt ingrepp i t.ex. materiellt stöd till familjer inte uppfyller kravet i bestämmelsen. Därmed vore det ett problem med avseende på 19 § 3 mom. i grundlagen att exempelvis avsevärt försämma barnbidragssystemet utan kompensering åtgärder (GrUU 25/2012 rd).

Däremot har utskottet i utlåtandet i fråga ansett att det ligger helt i linje med den förpliktelse att tillhandahålla stöd som bestämmelsen ålägger det allmänna att olika förmåner riktas och utvecklas enligt samhällets ekonomiska tillgångar. Vid dimensioneringen av förmånerna är det logiskt att ta hänsyn till den rådande situationen inom samhällsekonomin och den offentliga ekonomin. Utskottet har alltså ansett att sparbetning

inom den offentliga ekonomin i en tid när konjunkturerna viker är en godtagbar anledning att göra ett smärre ingrepp i exempelvis barnbidragsbeloppen. Men också då måste man komma ihåg att regleringen sammantaget inte får urholka den grundlagsfästa stödförpliktelsen (GrUU 25/2012 rd).

Utskottet konstaterar att den föreslagna sänkningen av barnbidraget är ett ingrepp av ungefär samma omfattning som de slopade indexhöjningarna tidigare under valperioden och som utskottet sammantaget bedömt inte ansett försämma barnfamiljernas ställning till den grad att det blir ett problem med avseende på 19 § 3 mom. i grundlagen. Hur den nu föreslagna sänkningen av barnbidragen tillsammans med de nedskärningar som genomförts och kommer att genomföras inom en relativt kort tidsperiod påverkar familjernas möjligheter att trygga sina barns välfärd måste trots det tas under övervägande. Enligt grundlagsutskottets bedömning blir inte heller de sammantagna verkningarna problematiska med avseende på 19 § 3 mom. i grundlagen.

Till den bedömningen bidrar att landets ekonomiska läge har försämrats avsevärt. Utskottet påpekar emellertid att de så kallades konstitutionella uppdragen är viktiga vid utövningen av lagstiftningsmakten och att de också måste beaktas vid utövningen av budgetmakten (se GrUB 25/1994 rd). Det här bör beaktas också när det bestäms var det ska sparas inom statsfinanserna.

I samband med lagstiftning av det här slaget krävs det att inte bara indikatorer på allmän nivå lyfts fram, utan att man också gör en åskådlig bedömning av vilka de faktiska ekonomiska konsekvenserna blir för olika typer av familjer och hushåll.

Ställningstagande

Grundlagsutskottet anser

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 23 oktober 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Johannes Koskinen /sd
vordf. Anu Urpalainen /saml
medl. Tuija Brax /gröna
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /saml
Kimmo Kivelä /saf

Anna Kontula /vänst
Elina Lepomäki /saml
Markus Lohi /cent
Elisabeth Nauclér /sv
Vesa-Matti Saarakkala /saf
Harry Wallin /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.